

мери, отрасль и т.д.) компаний;

3) метод дисконтирования будущих денежных потоков, состоящий в прогнозировании денежных потоков, которые будет генерировать интеллектуальный капитал.

Затратный метод является наиболее простым и распространенным в отечественной практике. Главный его недостаток в том, что при расчете используются данные бухгалтерской отчетности, которая не отражает стоимостную оценку многих элементов ИК. Использование рыночного метода в отечественной практике осложняется отсутствием достоверной и надежной информации о подобных предприятиях и товарах. Метод дисконтирования будущих денежных потоков является наиболее распространенным в развитых странах, но его применение для оценки ИК украинских предприятий ограничено в силу высокой динамичности внешней среды.

В результате проведенного исследования обобщены подходы к определению сущности интеллектуального капитала, что позволило уточнить его структуру и определить влияние интеллектуального капитала на инвестиционную стоимость компании. Предложенная в работе упрощенная факторная модель ИСП дает возможность выявить всю совокупность ее факторов и определить ключевые факторы низшего порядка, воздействие на которые, приведет к повышению инвестиционной стоимости компании.

Использованная литература

1. Кендюхов О. Сутність і зміст організаційно-економічного механізму управління інтелектуальним капіталом підприємства // Економіка України. – 2004. - №2. – С. 33-38.
2. Федулдова Л.І. Методичні аспекти оцінки інтелектуального капіталу компаній // Проблеми науки. - 2006. - № 9. – С. 17-21.
3. Голов С. 4 елемента вашего бизнеса. // Менеджер и менеджмент. – 2004. - №2.
4. Пугачев В.П. Руководство персоналом организации: Учеб. По специальности «Менеджмент».- М.: Аспект-Пресс, 1999. -- 278 с.
5. Брукнинг Э. Интеллектуальный капитал / Пер. с англ. под ред. Л.Н. Ковалик. – СПб.: Питер, 2001. – 288 с.

УДК 06.75.37

Дарія БЕРНИЦЬКА,
Юрій ГАЙДА,
Ольга СОБКО

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

Резюме. Розглянуто теоретичні та практичні аспекти формування й оцінки інноваційного потенціалу. Визначено особливості організації інноваційної діяльності на регіональному рівні. Запропоновано механізми вдосконалення інноваційних процесів у системі регіонального розвитку.

The summary. The theoretical and practical aspects of forming and estimation of innovative potential are considered. The features of organization of innovative activity are definite at a regional level. The machineries of perfection of innovative processes are offered in the system of regional development.

Ключові слова: інновація, інноваційний потенціал, регіональна інноваційна політика, фінансування, регіон, науково-технічна продукція, економічні зв'язки.

Постановка проблеми. Перехід української економіки до ринкових відносин супроводжується всезростаючим науково-технічним і технологічним відставанням від індустріально розвинутих країн. Реальні та науково-технічні розробки за останні чотири роки скоротилися більш ніж у шість разів. Протягом останніх п'яти років чисельність науково-технічних працівників в Україні зменшилась вдвічі.

Одним із основних шляхів стабілізації економіки України, забезпечення випуску високоякісної, високотехнологічної продукції, конкурентної як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках, є розвиток інноваційної діяльності. Утвердження нової інноваційної стратегії не може здійснюватись шляхом відтворення старої науково-технічної політики. Завдання полягає в тому, щоб розробити і впровадити прогресивні мотиваційні механізми реалізації інноваційного потенціалу, забезпечити його комерціалізацію, спрямованість на задоволення ринкового попиту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми інновацій, інноваційної діяльності, інноваційної політики одержали широке висвітлення в науковій літературі. Зокрема, їх дослідженням займалися: Алимов О. М., Александрова В. П., Амоша О. І., Бажал Ю. М., Безчасний Л. К., Беленький П. Ю., Бойко Є. І., Василенко В. Д., Геєць В. М., Долішній М. І., Караванський О. В., Козоріз М. А., Кузьмін О. Є., Краснокутська Н. В., Лапко О. О., Лукінов І. І., Мамутов В. К., Писаренко С. М., Побурко Я. О., Черваньов Д. М., Фартхудінов Р. та інші. У наукових працях цих вчених розглядаються питання створення, оцінки, реалізації інновацій, їх поширення, фінансування та підтримки, кадрового забезпечення інноваційної діяльності, формування інноваційної інфраструктури, створення правової бази інноваційних процесів.

Невирішені частини проблеми. Недостатня увага приділяється регіональній інноваційній політиці та її ролі як важливого факторові економічного та соціального розвитку країни. Кожен регіон має свою специфіку, тому в роботах з даної проблематики, які мають загальне спрямування, особливості регіону не знаходять достатнього відображення. Зазначимо, що питання інноваційної діяльності в межах країни та підприємств також не зовсім адекватні регіональним проблемам. Тому численні дослідження ролі інноваційної діяльності в економіці країни та підприємств стосувались, в основному, галузевого сектора, а не регіонів.

Мета дослідження. Вимагають уточнення і поглиблення поняття «інноваційна діяльність», класифікація видів інновацій та факторів, які активують чи гальмують проходження інноваційних процесів. Досі не цілком зрозумілими залишаються питання регулювання інноваційної діяльності і забезпечення інноваційної активності на рівні регіону.

Нестабільність вітчизняного законодавства щодо інновацій, недостатня розвиненість регіональної інноваційної інфраструктури в регіонах, нечіткість пріоритетів у забезпеченні реалізації інноваційного потенціалу регіонів зумовили актуальність і необхідність проведення даного дослідження.

Виклад основного матеріалу. Україна може посісти належне місце в світі за умови опанування інноваційного шляху розвитку, підвалини якого мають бути закладені в процесі структурної перебудови економіки. Тільки таким чином можна змінити сировинний вектор розвитку економічних процесів, що нині стихійно формується. Відтак основою стратегічного курсу України, його базовим принципом має стати реалізація державної політики, спрямованої на запровадження інноваційної моделі структурної перебудови та економічного зростання, утвердження України як високотехнологічної держави. Інтелектуальний та науково-технічний потенціал її регіонів дає підстави на це розраховувати.

Структурна криза країни, яка охопила також і науку, освіту, виробництво, що базувались на використанні наукоємних технологій, вимушений перехід висококваліфікованих спеціалістів в інші сфери, їх міграція за кордон викликали відставання на окремих технологічних напрямках і навіть втрату ряду високих технологій, які найперше використовувались для потреб держави та регіонів.

Правова незахищеність об'єктів інтелектуальної власності, в тому числі багатьох інновацій, «безхозність» інновацій, відсутність контролю за їх використанням з

боку держави та відповідних інститутів, приниження, знецінення інтелектуального вкладу, нематеріальних активів, якими є інновації, призвели до великих економічних та соціальних втрат.

Відсталість технологічної структури, низький технічний рівень виробничої бази промисловості, недостатнє фінансування державою науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, брак фінансових ресурсів не дають можливості економіці країни розвиватися в напрямку досягнення більш високих технологічних устроїв на власній науково-технічній основі, коли наукові та дослідно-конструкторські розробки перетворюються в базовий елемент виробництва. Загалом вітчизняне виробництво й далі залишається несприйнятливим до науково-технічних нововведень. Ось чому формування ефективної інноваційної політики, створення інноваційної сфери у вітчизняній економіці є важливими завданнями системи державного та регіонального управління.

У зв'язку з цим особливої уваги заслуговує вивчення передового вітчизняного і зарубіжного досвіду з метою визначення комплексу умов, які забезпечують інноваційну активність регіонів, виявлення економічної природи такої активності, пошук інструментарію здійснення ефективної інноваційної політики.

Дослідження регіональної інноваційної політики дає підстави стверджувати, що теоретична основа формування та реалізації регіональної інноваційної політики знаходиться лише на стадії становлення. Тому певну теоретичну цінність має розробка системи регулювання регіональної інноваційної політики, її метою є координація діяльності в здійсненні регіональної інноваційної політики, підвищення ефективності використання інноваційного потенціалу та створення дієвої регіональної інноваційної інфраструктури.

В цілому узагальнення світового досвіду дозволяє стверджувати, що система заходів державної та місцевої політики в сфері стимулювання інноваційної діяльності формується в кожній країні з урахуванням особливостей національної економіки, системи побудови і взаємодії державних структур влади. Виходячи з територіальної, галузевої та структурної неоднорідності науково-технічного потенціалу України, на етапі становлення ринкових відносин можна використовувати різні моделі інноваційного розвитку, а саме:

- «активної дифузії інновацій», яка характеризується взаємодією уряду з науковими установами, ВНЗ, підприємствами і організаціями. Головне завдання науки – розробка нових засобів застосування існуючих вітчизняних і зарубіжних технологій. Перевага цієї моделі полягає в тому, що передову технологію можна швидко впровадити. Реалізація її дасть змогу суттєво поліпшити якість науково-технічного потенціалу України при мінімальних ресурсних витратах;

- «державної підтримки інноваційних форм», що орієнтовано на державну підтримку будь-яких національних інноваційних структур у виході з наукоємної продукцією на світовий ринок. До виходу на світовий ринок інноваційні структури обов'язково проходять період активного розвитку і завоювання внутрішнього ринку. Ця модель є найефективнішою на етапі вирівнювання науково-технічних потенціалів України і розвинених країн світу;

- «локального інноваційного середовища» на зразок «наукових парків», «технополісів», а в Україні – «територіально науково технічних центрів», що характеризується концентрацією на певній території наукового, освітнього, виробничого, фінансового потенціалів, об'єднаних єдиним процесом технологічного розвитку. В результаті погодженої дії цих факторів складається мережа взаємозв'язків з дуже високим ступенем децентралізації та самоорганізації;

- «міжгалузевих наукових технічних комплексів» (МНТК), яка може стати інноваційною системою за умови генерації всіх характерних для моделі «локальне іннова-

ційне середовище» факторів. МНТК, що діють в Україні, мають значний науковий виробничий потенціал. Однак відсутність інших необхідних елементів ускладнює можливість реалізації цієї моделі науково-технічного розвитку. Усунення цих труднощів не пов'язане з великими витратами національних ресурсів, тому на сучасному етапі цю модель науково-технічного розвитку України використовувати вигідно;

- модель СНД, заснована на науково-технічному співробітництві між державами, підприємствами та організаціями країн СНД за спільними програмами, комерційними замовленнями на науково-технічну продукцію, що передбачають взаємовигідний обмін науково-технічною інформацією тощо. Враховуючи тісні науково-технічні та економічні зв'язки, що історично склалися між країнами – колишніми республіками СРСР, доцільно зберегти більшість з них на новій основі;

- «світового співробітництва», орієнтована на активну участь України у міжнародному науково-технічному співробітництві й широкому обміні науковими результатами і новими технологіями. Реалізація цієї моделі передбачає радикальне поліпшення якості вітчизняного наукового потенціалу та орієнтацію на пріоритетний розвиток співробітництва з сусідніми державами та науковими центрами української діаспори.

Отже, розробка і реалізація заходів державної і місцевої політики України має орієнтуватися на різні моделі інноваційного розвитку, залучення до цього процесу суб'єктів малого підприємництва залежно від стану науково-технічного потенціалу регіону чи держави, конкретних проблем, що постають перед місцевою громадою або суспільством у цілому.

Одним з найперспективніших заходів регіональних програм є реалізація пріоритетних для регіонів пілотних проектів і програм, бізнес-проектів суб'єктів підприємництва.

Так приклад, в Львівській області підготовлено інформаційно-методичні матеріали з основних питань розробки регіональної стратегії інновацій. В мережі Інтернет розмістити віртуальний «Інкубатор Інновацій», на якому розміщено основні інформаційно-методичні матеріали з питань інноваційної діяльності та базу даних інноваційних пропозицій, а також механізми визначення потреб підприємств регіону в інноваційних розробках. У 2005 році проведено дві зустрічі з керівництвом норвезької інноваційно-інвестиційної корпорації SINTEF, на яких визначено основні напрямки співпраці в науково-технологічній сфері, з усієї України отримано від науково-технологічних організацій більше 60 пропозицій конкретних тем співпраці. Продовжує роботу електронна біржа інновацій, де представлено 12 нових інноваційних пропозицій. Запущено в роботу портал польсько-української співпраці в науково-інноваційній сфері. Розпочато роботу в реалізації європейських проектів Львівського ЦНТЕІ в 6 Рамковій Програмі ЄС за напрямком «Технології інформаційного суспільства». У м. Львові у Будинку вчених відбувся форум «Україна і Польща – разом у наукових та інноваційних програмах Європейського Союзу». У Волинській області – у 2005 році Інвестиційною радою фонду надано фінансову підтримку 7 суб'єктам підприємницької діяльності у формі пільгового кредиту на суму 230,0 тис. гривень. Кошти спрямовані на розвиток рибного господарства, «зеленого туризму», розбудову комплексу відпочинку, вирощування квітів та надання послуг по озелененню міських та присадибних ділянок, будівництво сушильних камер, виробництво будівельних та оздоблювальних матеріалів з деревини, надання послуг у сфері автоматизації проєктних робіт, створення бізнес-центру для надання послуг у комп'ютерній сфері.

У Запорізькій області – з метою впровадження інноваційних технологій виробництва, управління, логістики, розвитку схем франчайзингу шляхом інформаційної та представницької підтримки на внутрішньому ринку спеціалістами відділу підготовки персоналу Запорізької торгово-промислової палати було проведено 15 семінарів з представниками

малого бізнесу з питань маркетингу, логістики, техніки активних продаж, франчайзингу, управління якістю. В Одеській – у 2005 році постійно проводився моніторинг інвестиційних проєктів з метою визначення реалізованих та розроблених проєктів. Видано каталог інвестиційних проєктів з метою визначення реалізованих та розроблених проєктів. Видано каталог інвестиційних та інноваційних пропозицій підприємств Одеської області, до якого увійшли понад 120 інвестиційних та інноваційних пропозицій. У Дніпропетровській – створено центр консультаційно-інформаційної допомоги та забезпечення підтримки малого підприємства з захисту промислової власності та авторських прав. У Дніпропетровській – для забезпечення функціонування Інтернет-бізнес-центру, поширення позитивного досвіду в галузі підтримки інноваційного бізнесу на базі Придніпровського центру чистих виробництв функціонують два Інтернет-сайти, які функціонують як ринки інвестиційних проєктів і пропозицій, веб-сторінки, зорієнтовані на встановлення ділових контактів між інвесторами та підприємцями. В Івано-Франківській – реалізується проєкт ЄС « Польсько-Українського співробітництва щодо сприяння місцевому та регіональному розвитку »; в рамках проєкту організовано 5 поїздок до Польщі з метою налагодження співпраці та обміну досвідом, в яких прийняли участь 160 осіб. У Кіровоградській – пілотний проєкт « Агро-Віт » щодо створення комплексу з виробництва круп'яних виробів широкого асортименту; реалізація проєкту збільшила обсяг реалізованої продукції; всього в області реалізується 7 пілотних проєктів: з переробки зернових культур, виробництва та переробки м'яса, побутових послуг, вирощування риби, тощо. У Одеській – обласною адміністрацією спільно з громадською організацією « Центр розвитку та правової підтримки села » розроблено пілотний проєкт « Створення мережі агробізнес-класів у сільській місцевості Одеської області », реалізація якого розпочата у грудні 2005 року. У Вінницькій – пілотні проєкти з освоєння нових технологій брусу; організації виробництва взуття; переробки вторинної сировини. У Черкаській – розроблено пілотний проєкт щодо очищення території міста від сміття з подальшою його переробкою.

Кількість підприємств, що займалися інноваційною діяльністю у Чернівецькій, Івано-Франківській та Тернопільській областях зведено і показано у таблиці 1.

Таблиця 1

Кількість підприємств, що використовували резерви підвищення ефективності підготовки виробництва в машинобудуванні

Роки	Показники	Області			Регіон
		Чернівецька	Івано-Франківська	Тернопільська	
2002	Всього підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	2	4	6	12
	З них: здійснювали механізацію і автоматизацію виробництва	2	-	6	8
	впроваджували нові технологічні процеси	1	2	5	8

	освоювали виробництво нових видів продукції	2	4	4	10
2003	Всього підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	3	3	4	10
	З них: здійснювали механізацію і автоматизацію виробництва	-	1	-	1 *
	впроваджували нові технологічні процеси	2	2	2	6
	освоювали виробництво нових видів продукції	3	2	4	9
2004	Всього підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	2	6	2	10
	З них: здійснювали механізацію і автоматизацію виробництва	1	-	1	2 *
	впроваджували нові технологічні процеси	1	2	1	4
	освоювали виробництво нових видів продукції	2	5	2	9
2005	Всього підприємств, що займалися інноваційною діяльністю	2	9	3	14
	З них: здійснювали механізацію і автоматизацію виробництва	1	-	-	1
	впроваджували нові технологічні процеси	1	4	-	5 *
	освоювали виробництво нових видів продукції	2	9	3	14

Аналіз таблиці ?

Проведений аналіз інноваційного комплексу регіонів України дав можливість зробити відбір факторів, що в більшій мірі впливають на результати науково-технічної та інноваційної діяльності. Зокрема, встановлено, що на показники динаміки науково-технічної діяльності створенню нових видів техніки і технологій та їх впровадження у

но

виробництво найбільший вплив мають такі чинники: обсяг фінансування науки; кадровий науковий потенціал; міра використання об'єктів промислової власності та залучення діючих ліцензій. Динаміка темпів зростання обсягів інноваційної продукції обумовлюється інтенсивністю науково-технічних розробок і винахідницької діяльності, чисельністю наукових кадрів, обсягом фінансування інновацій, кількістю залучених діючих ліцензій, а також загальноекономічними факторами - податковим павантаженням та чисельністю збиткових підприємств. поборган

Виявлено, що ефективна реалізація інноваційного потенціалу регіону можлива лише за умов комплексного забезпечення інноваційних процесів у регіоні: фінансового, організаційного, матеріально-технічного, кадрового а також завдяки вдосконаленню механізму стимулювання інноваційної діяльності. Відповідно до цих чинників розроблені складові економічного механізму реалізації інноваційного потенціалу регіону, кінцевим результатом якої є виробництво нової конкурентоспроможної продукції, впровадження нових технологічних процесів, автоматизованих виробництв, поява нових організаційних рішень.

Чільне місце в процесі використання інноваційного потенціалу регіону посідають інституціональні методи. Тому дієва підтримка з боку регіональних органів влади організаційно-економічних структур, що реально забезпечують встановлення більш тісних зв'язків між науково-дослідною сферою і виробництвом, значно підвищують ефективність регіональної інноваційної політики. Так, з метою формування належної інфраструктури підтримки інноваційної діяльності можна запропонувати модель інституціонального забезпечення інноваційних процесів в регіоні, яка б визначала напрями підтримки виконавців науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт та виконавців інноваційних проектів, відображала б види фінансової підтримки учасників інноваційного процесу та вказувала на можливі джерела фінансування. На розвиток інфраструктури у сфері створення та використання науково-технічної продукції спрямоване впровадження Регіонального наукового центру, одним з головних завдань якого повинно стати проведення неперервного моніторингу інноваційних процесів регіону та формування інноваційного банку даних.

Для налагодження ефективного механізму функціонування повного інноваційного циклу - від фундаментальних досліджень до комерціалізації їх результатів, доцільно створення на території регіону спеціальних територій інноваційного розвитку. Їх структура формується на основі інноваційних кластерів, які діють на базі наукових організацій, підприємницьких та владних структур регіону. результат

Слід зазначити, що в сучасних умовах господарювання доцільно створювати науково-технічні зони, де діяв би офіційний правовий режим, орієнтований на розвиток наукового і виробничого потенціалу регіону шляхом стимулювання фундаментальних досліджень з подальшим впровадженням результатів наукових розробок у виробництво. Вони можуть функціонувати в системі високотехнологічних промислових комплексів та науково-технологічних парків.

Однією з причин, що сповільнюють активізацію інноваційних процесів у регіоні, є відсутність необхідних умов для інтеграції освітньої, наукової, виробничої та інноваційної діяльності. Покращенню співпраці цих складових інноваційного процесу може сприяти формування Регіонального інноваційно-освітнього центру, основними завданнями якого будуть: професійна підготовка для потреб регіону менеджерів з управління науково-технічними та інноваційними проектами; розробка інноваційних продуктів та їх патентний захист; вирішення питань комерціалізації результатів інтелектуальної праці.

Для ефективної реалізації інноваційного потенціалу регіону вкрай необхідним є усунення недоліків у системі фінансування інноваційної діяльності шляхом залучення

нових джерел фінансування, які можуть використовуватись на основі вдосконалення відповідного законодавства: іноземних інвестицій, венчурного капіталу, фінансового лізингу. Потребують уваги вирішення питань щодо охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності, підвищення ефективності патентної політики.

Висновки. Перш за все проведений аналіз стану регіональної інноваційної діяльності дозволив дійти висновку про її недостатню ефективність. У зв'язку з цим виділено основні проблеми та негативні тенденції регіональної інноваційної політики і, як наслідок, запропоновано основні напрямки їх подолання, а саме:

- кардинальне покращення фінансування наукових досліджень, які є пріоритетними для регіону, шляхом збільшення видатків з регіонального бюджету та залучення позабюджетних асигнувань;
- зміцнення матеріально-технічної бази наукових та науково-технічних організацій;
- формування інституційного забезпечення регіональної інноваційної політики;
- проведення необхідних заходів для збереження кадрового потенціалу інноваційної сфери регіону;
- сприяння інтеграції науки, виробництва та фінансового капіталу з метою продукування високотехнологічних та конкурентноспроможних товарів.

Використана література.

1. Варналій З., Хустов В., Білич В. Проблеми та пріоритетні напрями інноваційного розвитку малого підприємництва у Києві // Економіст. - 2006. - №3. - С. 37-39.
2. Варфоломієва В. О. Підвищення якості й оптимізація управління інноваційною діяльністю в малому бізнесі // Актуальні проблеми економіки. - 2006. - №7(61). - С. 100-106.
3. Василенко В. О., Шматько В. Т., Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. Видання 3-є, вип. та доп. / За редакцією В. О. Василенко. - Київ: Центр навчальної літератури, 2005. - 440 с.
4. Парсяк В. Малий бізнес у контексті інноваційного розвитку економіки // Економіст. - 2006. - №8. - С. 52-53.
5. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 2003. - 504 с.
6. Чабан В.Г. Інноваційний потенціал підприємства та його оцінка // Фінанси України. - 2006. - №5. - С. 142-148.

УДК 339.138

**Володимир МАРТИНЕНКО,
Наталія ТИМОШИК**

СПОЖИВЧИЙ ПОПИТ ЯК ОСНОВА ФОРМУВАННЯ ЦІНОВОЇ ПОЛІТИКИ

Резюме. Проведено дослідження чинників впливу на споживчий попит. Запропоновані структура й етапи проведення аналізу попиту споживачів.

The summary. Research of factors of influence is conducted on consumer demand. A structure and stages of conducting of analysis of demand of users is offered.

Ключові слова: ціна, попит, споживання, споживчий попит.

Дослідження можливостей ринку і вирішення маркетингових проблем підприємства потребують вичерпної і достовірної інформації про споживачів, аналіз якої є необхідною умовою здійснення ефективної цінової політики підприємства.

Економісти вже давно звернули увагу на певний взаємозв'язок між ціною і попитом. Зокрема, Ф.Кене вважав, що ціна не регулюється потребами людей, але в той же час не є ціністю, що встановлюється довільно або за угодами між комерсантами